

Okul öncesi dönem çocuğunun eğitim ve gelişiminde kitabın rolü ve bu süreçte Anaokulu kütüphanelerinin gerekliliği

The role of books in pre-school children's development and the necessity of Pre-school libraries

Asiye Kakırman Yıldız¹

Received Date: 02 / 02 / 2017

Accepted Date: 31 / 05 / 2017

Öz

Kitaplar, çocukların bilişsel, duygusal, psiko-motor gelişimlerini destekleyen, dil, sosyal ve ahlaki gelişimlerine de doğrudan etki eden önemli bir araçtır. Çocuklar kitap sayesinde düşünme, problem çözme, yaratıcılıklarını ve yeteneklerini geliştirme fırsatlarına sahip olurken, doğaya, insanlara, doğada gördüğü diğer canlılara ve olaylara karşı da hassasiyet geliştirmektedir. Bunun yanı sıra kitap, çocukların kişilik gelişimine katkı sağlamakta, duygusal ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanmasında da önemli ölçüde etki etmektedir. Bir insanın oluşumunda bu derece önemli katkıları olduğu bilinen kitapların, maalesef toplumumuzdaki okunma oranı son derece düşüktür. Geleceğin yetişkini olan okul öncesi dönem çocuklarına okuma alışkanlığı kültürü kazandırılmaya başlanmadığı sürece, kitap okumama sorununun devam edeceği açıktır. Son yapılan araştırmalarda ailelerdeki okuma oranları da oldukça düşük seviyede tespit edilmiştir. Dolayısıyla, okul öncesi dönem çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırma görevi eğitim kurumlarına kalmıştır. Bunun için hem kamu hem de özel eğitim kurumlarında anaokulu kütüphanelerinin kurulması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarının gelişim sürecinde kitabın önemini göstermek ve bu süreçte anaokulu kütüphanelerine ihtiyaç olduğunu vurgulamaktır.

Anahtar sözcükler: Okul Öncesi Dönem, Okuma Alışkanlığı, Anaokulu Kütüphanesi, Kitabın Önemi

Abstract

Books not only support children's cognitive, emotional, psychomotor development, but they are also essential in language, social and moral development of children. Thanks to books, children have the opportunity to improve their thinking and problem solving skills and to develop their creativity. Furthermore, books help children to be aware of their environment, nature, people, and other living things. In addition to all these, books contribute to personality development of children and to meet the emotional and psychological needs. Although it is known that books are significant in people's life, in our society book reading rate is extremely low. Unless reading culture is created among pre-school children who will shape the future, low rate of book reading problem can't be tackled. Recent researches have showed that book reading rate of parents is also at low levels. Therefore, educational institutions are charged with the responsibility of developing reading habit in children. Accordingly, it is necessary to establish libraries for pre-school children both in private and public schools. The aim of this study is to emphasize the importance of the books the development period of the preschool children and to provide pre-school children in mind the formation of books and libraries perception and to emphasize the need for it preschool library.

Keywords: Preschool Period, Reading Habits, Preschool Library, Importance of Books

1. Giriş

Hemen her toplumda anne, baba ve eğitimcilerin çocuk için istedikleri, onun bedensel, duygusal ve zihinsel yönden sağlıklı bir biçimde büyümesi, topluma yararlı bağımsız bir yetişkin olması ve çevresinin esiri değil, ama ona uyum sağlayabilen, gerektiğinde onu kontrol edebilen ve değiştirebilen bir kişi olabilmesidir. İnsandaki potansiyelin en üst sınırlarına kadar geliştirilebilmesi, ancak ona çok erken sağlanacak imkânlarla mümkün olabilir. Bu nedenle yaşamın ilk

¹ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, İstanbul / Türkiye, akakirman@marmara.edu.tr

yıllarındaki eğitimin, çocuğun içinde bulunduğu fiziksel ve sosyal çevrenin onun gelişmesinde çok önemli bir rolü vardır.

Yaşamın ilk yıllarında çocuğa verilmesi gereken en önemli eğitimlerden biri okuma alışkanlığıdır. Okuyan bir toplum olmak ve okuma kültürü edinmiş bir nesil yetiştirebilmek için en etkili yöntem çocuk- kitap etkileşimini yaşamın ilk yıllarından itibaren verilmesi gerekmektedir. Anaokullarının mevcut yapılarında “çocuk ile kitap” arasındaki etkileşimin ilgi köşeleriyle sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Fakat gelişim psikologlarının “işlem öncesi dönem” dedikleri 3- 6 yaş arası dönem çocuklarının kitaba olan ilgisinin, okul öncesi eğitim kurumlarında standart olarak uygulanan “kitap okuma köşeleri”yle giderilmesi mümkün değildir. Bu nedenle okul öncesi eğitim kurumlarına “Anaokulu Kütüphaneleri”nin kurulması gerekmektedir.

Okumaya hazırlık dönemi olarak da ifade edilen okulöncesi dönemde çocuk, okumaya başlamadan önce gördüğü herşeyi anlamlandırmaya yönelik temel beceriler kazanmakta, yazılara ve kitaplara aşina olmakta, kitapların işleyişini öğrenmekte ve harfleri tanımaya başlamaktadır. Tanıdığı harf sayısının çok olması, bu harflere ait seslere daha fazla yoğunlaşabilmesine yardımcı olur (Tanju, 2010, s.33) ve bu sayede çocuğun ilk göz sözlüğü oluşmaya başlar (Bamberger).

Çocuk kitapları, okul öncesi dönemden başlayarak çocukları renk ve çizginin estetik diliyle tanıştıran, onlara anadilinin güzelliğini duyumsatan ilk araçlardır. Nitelikli çocuk kitapları, çocukların olay, olgu ve durumların sanatçı bakış açısıyla yorumlamasına tanık oldukları görsel ve yazılı araçlardır. Kitapların, çocuklara, dil bilinci ve duyarlılığı edindiren edebiyat dünyasının kapısını aralama, okuma isteği ve alışkanlığı kazandırma gibi temel işlevleri de göz önüne alındığında, çocuğun gelişim sürecinde etkili bir eğitim aracı olduğu gerçeği ortaya çıkar (Sever, 2013, 32).

Kitap okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı tamamen bir “kültür” işidir. Bir konunun ya da durumun o toplumda kültür haline gelebilmesi ise tamamen alışkanlıkla ilgilidir. Bu alışkanlık için, en uygun dönem, pedagojik açıdan da bakıldığında 3-6 yaş arasıdır. Literatürde, bir çocuğun bütün becerilerini ve birikimlerini 6 yaşına kadar edindiğinden, 6 yaşından sonra öğrendiklerinin ise 6 yaşına kadar öğrendiklerinin üstüne inşa ettiğinden bahsedilmektedir. Buna göre, örneğin 10 yaşında kitap okuma alışkanlığı kazandırılmaya çalışılan bir çocuk, eğer 3-6 yaş arası dönemde, bu konuda herhangi bir eğitime tabi tutulmadıysa, gerçekleştirilmeye çalışılacak her türlü çaba, o çocuğun hayatında zeminiz ve temelsiz kalacaktır. Bir insanın fiziksel ve bilişsel gelişimine bakıldığında, hem algılama hem de öğrenme ve analitik düşünebilme becerisinin 3-6 yaş arası dönemde gerçekleştiği görülmektedir (Kakırman Yıldız, 2015, s. 97).

2. Alan yazın

Literatürdeki okul öncesi dönemin, insan hayatının şekillenmesindeki önemi ve rolü üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda, okul öncesi dönemin beyin gelişiminin ve sinaptik bağlantıların kurulma oranının en yoğun ve hızlı yaşandığı dönem olduğu vurgulanmaktadır. Beyin gelişimi çocuğun bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimi için güçlü bir zemin oluşturur. Bu nedenle, çocuklar özellikle okul öncesi dönem olarak adlandırılan yaşamın ilk altı yılında çok hızlı büyürler ve bu gelişim alanlarında şaşırtıcı bir hızla yetkinleşirler. Böylece çocuğun kendi potansiyelini gerçekleştirmesinin ve toplumun üretken bir bireyi olabilmesinin yolu açılmış olur. Beyin okul öncesi dönem boyunca hızlı geliştiği için bu dönem, beyin çevresel etkilere en açık olduğu dönemdir. Bu kapsamda çevre, çocuğun gelişimini ve öğrenme motivasyonunu derinden etkiler. Çocuğun ne kadar keşfedebileceği, neler öğrenebileceği ve hangi hızla

öğrenebileceği çocuğun çevresinin ne kadar destekleyici olduğuyla ve çocuğa ne gibi olanaklar sunulduğuyla yakından ilişkilidir (Okul Öncesi Eğitimi Programı, 2013, s. 12).

Okul öncesi dönem, insanın dünyaya gelmesinin ardından başlayarak okul eğitimine kadar geçen evreyi içerir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar öğrenme etkinliğini en kalıcı şekilde yaşarken bilişsel, zihinsel ve dil gibi çeşitli alanlarda hızlı bir gelişim göstermektedirler. Çocuklarda yazılara ve kitaplara aşinalık kazanma, yazıları anlamlandırabilecek temel becerilerin gelişimi de bu dönemde gerçekleşir. Ayrıca çocukların okumaya karşı ilgilerinin oluşması da okul öncesi dönemdeki gelişmelerden biridir. Çocukta okumaya yönelik olan bu ilgi, zaman içinde giderek artan bir gereksinime dönüşür ve çeşitli aşamalarla çocuğun hayatında yer alır (Oktay, 2002; Güvenli ve Ak Akyol, 2014; Sever, 2013).

Okul öncesi dönem, çocuğun doğal ve toplumsal çevreye uyum sağlayabilme ve içinde yaşadığı toplumla bütünleşebilme için çaba gösterdiği, bu amaçla birtakım temel becerileri ve sosyal davranışları kazanmaya başladığı dönemdir. Zihinsel gelişimin büyük ölçüde okul öncesi dönemde gerçekleştiği düşünülecek olursa, uyarıcı zenginliğin sağlanabilmesi zihinsel tecrübelerin çeşitlenmesine yardımcı olacaktır. Okul öncesi eğitim kurumları, zengin çevre şartları sunarak düzenlediği öğrenim yaşantıları sayesinde, çocuğun duyularının ve yaratıcılığının gelişimine büyük katkılar sağlamaktadır (Oktay, 2002). Bu ortam özellikle yaratıcı düşüncenin, problem çözme becerilerinin, olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurabilme yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olan zengin bir yaşantı ortamı, oluşturmaktadır. Çocuk kitapları da bu zengin çevrenin parçalarından biridir (Sağlam, 2007, s.2).

Okul öncesi dönemdeki çocuk, çevresindeki her şeye karşı ilgili, aktif bir araştırmacı ve meraklı bir bilim insanı gibidir. Bu dönemde ona yalnızca sözle anlatmak yerine, olayın oluşumuna aktif olarak katılmasını sağlamak daha eğitici bir tavrıdır. Çocukta yeni konular için merak uyandırmak, onun soru sormasını desteklemek, ilgi duyabileceği yeni konular hakkında ön bilgiler vermek ve hayal gücünü desteklemek ile sağlanabilir (Oktay ve Polat, 2005, s. 6). Bu destek için ise anaokulu kütüphanelerine mutlak şekilde ihtiyaç vardır.

Okuduğunu daha iyi anlayan ve daha çok kelime bilen çocukların, ilerleyen yıllarda –bunları başaramayanlara göre- daha fazla kitap okuduğu ve kendisini sürekli geliştirmesinin mümkün olduğu yapılan araştırmalarla kanıtlanmıştır. Söz konusu araştırmaya göre, okulöncesinde resimli çocuk kitabı, dergi ve basılı materyal ile tanışmış çocuklar –karşılaşmamışlara göre- sözlü dili % 12 daha iyi kullanabilmekte ve bu becerileri, ilkokulda % 13, ortaokulda % 19, lisede % 30, üniversitede % 34 olarak devamlılık göstermektedir. Benzer şekilde, okuma zevki ve okuma kültürü edinmiş kişilerin –edinmemiş olanlara göre- sözlü ve yazılı iletişim becerileri ileri düzeyde olabilmekte ve daha başarılı olabilecekleri öngörülmektedir (Mol ve Bus, 2011.)

3. Kitapların çocuk gelişimine etkisi

Çocuk kitapları, okulöncesi dönemden başlayarak dilsel becerilerin edinilmesi sürecinde “zenginleştirilmiş dil çevresi” yaratan önemli değişkenlerdendir. Bu nedenle çocuğun hayatında kitaplar yadsınamaz bir değer taşır. Çocuk kitapları, çocuğun 3 yaşına ulaştığı bir dönemde, onlara ana dilinin işleyişine ilişkin ilk ipuçlarını sunan, dilin ve çizginin anlatım gücünü ve güzelliğini yansıtabilen görsel ve dilsel uyaranlar olarak çocuğun yaşamında yer edinmeye başlar. Okul öncesi dönemde çocuğu iyi bir edebiyat örnekleri ile karşılaştırma onun hayatına renk katar, dünyaya bakış açısını genişletir, kitaplarla olmanın mutluluğunu yaşatır ve ileride iyi bir okuyucu olmasını sağlar. (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2014, s. 5) Kitap, çocukların bilişsel, duygusal, psiko-

motor gelişimlerini destekleyen, dil, sosyal ve ahlaki gelişimlerine de doğrudan etki eden önemli bir araçtır. Çocuklar kitap sayesinde düşünme, problem çözme, yaratıcılıklarını ve yeteneklerini geliştirme fırsatlarına sahip olurken, doğaya, insanlara, doğada gördüğü diğer canlılara ve olaylara karşı da hassasiyet geliştirmektedir. Bunun yanı sıra kitap, çocukların kişilik gelişimine katkı sağlamakta, duygusal ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanmasında da önemli ölçüde etki etmektedir (Tanju, 2010, s.31).

Çocuk kitapları, okul öncesi dönemden başlayarak çocukları renk ve çizginin estetik diliyle tanıştıran, onlara anadilinin güzelliğini duyumsatan ilk araçlardır. Nitelikli çocuk kitapları, çocukların olay, olgu ve durumların sanatçı bakış açısıyla yorumlamasına tanık oldukları görsel ve yazılı araçlardır. Kitapların, çocuklara, dil bilinci ve duyarlılığı edindiren edebiyat dünyasının kapısını aralama, okuma isteği ve alışkanlığı kazandırma gibi temel işlevleri de göz önüne alındığında, çocuğun gelişim sürecinde etkili bir eğitim aracı olduğu gerçeği ortaya çıkar (Sever, 2013, 32).

Çocuk kitapları, kitap okumayı bilmeyen çocuğa önce kitabı, sonra da okumayı sevdirebilir. Çocuk kitaplarının en büyük ve önemli özelliklerinden biri de, çocuğa kitap dünyasının kapılarını açmasıdır. Konusu, dili ve resimleriyle uyarılan çocuklar, kitap dostu ve kitap okumayı seven yetişkinler olarak büyürler. Çocuk farkında olmadan bu kitaplardaki renk, şekil, çizgi ve uyum gibi estetik ve anlam becerisi kazanır (Saçkesen, 2008, 33).

Gönen (1988) yaptığı çalışmada, 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimine resimli kitaplarla yapılan eğitimin etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda resimli kitaplarla yapılan eğitimin 4-5 yaş çocuklarının alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeyinde ve sözcük dağarcığında önemli bir ilerleme sağladığı tespit edilmiştir (Saçkesen, 2008, s. 32- 33).

Gerek yapılan alan çalışmaları gerekse literatürün işaret ettiği noktalar gözönünde bulundurulduğunda, kitapların çocuk gelişimine etkisini şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

1- Anadilin Gelişmesinde

Gerçek ya da gerçek dışı kavramlar çocuğun zihninde zamanla oturmaktadır. Çocuğun, çevrenin desteği ile hayal dünyasını geliştirmesi ve bu dünyanın içinde oluşturdıklarını da dış dünya ile paylaşması gerekmektedir. Tüm bunları sağlıklı gerçekleştirebilmesi için dil kazanımını en iyi şekilde elde etmesi gerekmektedir. Edebiyat ürünleri sayesinde çocuk, ilerde sorunların üstüne gidebilen, problemlere uygun çözümler bulabilen, yaratıcılığı son derece yüksek yetkin bir birey olabilmektedir. Çünkü karşılaştığı çocuk kitapları onun hayal dünyasının sınırlarını zorlayabileceği gibi, kitaptaki anlatımlarda dilin gerektirdiği kuralları kavramasına ve kullanmasına fırsat vermektedir. (Gündüz Sağlam, 2008, s. 11-12).

2- Estetik Anlayış ve Zevkinin Gelişmesinde

Sanatın bireysel ve toplumsal işlevlerinden etkilice yararlanılabilmesi için kişilerin erken çocukluk dönemiyle birlikte, anlam evrenlerine uygun görsel, işitsel ve dilsel iletilerle beslenmesi gerekir. Çocuk kitapları çocukların olay, olgu ve durumların sanatçı bakış açısıyla yorumlanmasına tanık oldukları görsel ve yazılı araçlardır. Çocuk kitapları, okulöncesi dönemden başlayarak çocukları renk ve çizginin estetik diliyle tanıştıran, onlara anadilinin güzelliğini duyumsatan ilk araçlardır. Çocuklara, dil bilinci ve duyarlılığı edindiren edebiyat dünyasının kapısını aralama, okuma isteği ve alışkanlığı kazandırma gibi temel işlevleri de göz önüne

alındığında, çocuk kitaplarının çocuğun eğitim yaşamında önemli bir değişken olduğu gerçeği ortaya çıkar (Sever, 2013, s. 85-86).

Resimler vasıtasıyla çocuk renk uyumunu öğrenir, çizgi, şekiller ve kompozisyon hakkında fikir edinmeye başlar. Bu tip eserler çocukta estetiğin gelişmesini sağlar (Sınar Çılgın, 2007, s. 17). Kitap, çocukta sanat zevkinin geliştirilmesinde etkili bir rol oynamaktadır. Çocuk, duygu ve düşüncelerini ifade edecek resim ve metinlere ilgi duyar. (Çakmak Güleç, s. 20).

Çocuğun ilk ve en fazla etkilendiği yıllarında resimli kitaplar onun yaşamında önemli bir yer tutar. Göz ve kulak yolu ile zihin ve duygularını uyarmak için bol resimli hazırlanmış kitapların aynı zamanda onun ilk edebi ve estetik değerleri kazanmasına yardım ettiğini vurgulamaktadır. (Çakmak Güleç, s. 27-28)

3- Toplumla Uyumlaşma Sürecinde

Oyun çağı olarak da adlandırılan 3-6 yaş evresinde, toplumsal çevresini sürekli genişletme çabası yoğunlaşan çocuk, kişiliğine biçim arayışı içindedir. 3-6 yaş döneminde, toplumsal ve kişilik gelişiminin yanı sıra dilsel gelişiminde de büyük değişimler yaşanır. 3-6 yaş, çocuğun, anadilinin olanaklarını sezme, kavrama ve uygulama dönemi olarak da adlandırılabilir. Bu dönemde çocuk, kendini anadiliyle özgürce gerçekleştirebileceği; anlama ve anlatma aracı olarak dilini sürekli geliştirebileceği ortamlara gereksinim duyar. (Sever, 2013, 16-17)

Yaşamboyu sürecek öğrenmelerin temellerinin atıldığı 0-6 yaş döneminde çocuklara seslenen kitaplar, çocuğun ailesi ve çevresi dışında modeller sunarak, onların toplumsallaşma sürecine kalıcı katkılar sağlar. (Yurtseven ve Kurt, 2013, s. 100).

4- Duygu ve Düşünce Eğitiminin Gelişmesinde

Çocuğun nesne ve varlıkların benzer ya da farklı yanlarını algılayarak zihninde bir tasarım oluşturmasında, kitaplardaki görsel öğelerin önemli bir işlevi vardır (Sever, 2013, s.15) .

2-4 yaş, çocuğun dil gelişiminin en hızlı olduğu dönemdir. Kavramlarla içinde yaşadıkları çevreyi ve ilişkileri anlamlandırmak isterler. Kendilerini sözcüklerle anlatmanın sevincini yaşarlar. Bu dönemdeki çocuklar için kitabın bilinen en temel işlevi, onların kavramsal gelişim sürecine, anlama ve anlatma becerisine katkı sağlaması; öğrenilen yeni kavramları adlandırma, bunlar arasında ilişkiler kurma gibi bilişsel süreçleri işletmesidir. (Sever, 2013, 32).

5- Kişilik Gelişimi

Çocukların kişilik gelişiminde etkili birer uyaran olarak çocuk kitaplarıyla “sevgiye ilişkin duyarlıklar geliştirmek” ilke olarak benimsenmelidir. Çocuk kitaplarında, kurgulanan yaşam durumlarının gerçeklere de göndermeler yapması gereğinden hareketle, bir olgu olarak yaşamın değişik evrelerinde karşılaşılan örselenmeler ve şiddet, yaş guruplarının özellikleri de göz önünde bulundurularak belli ölçüde (dozda) ele alınabilir. (Sever, 2013, s.72)

Çocuk kitapları yarattığı kahramanlar, ele aldığı konular ve aktardığı iletilerle fiziksel, ruhsal ve bedensel bakımdan dengeli, sağlıklı, demokratik kültürü içselleştirmiş bireylerin yetiştirilmesinde sorumluluk üstlenmelidir. Çocuk, okuma okuma eyleminde insanın, yaşatlarının, kendisinin değerli olduğunu duyumsamalı; yaşam çizgisindeki tüm ilişkilerde belirleyici etkenin “insana saygı” olduğunu sezebilmelidir (Sever, 2013, s. 73).

6- Bibliyoterapi

Kitaplar insanlar için yalnızca dil gelişimi ve düşünsel güçlerini geliştirmeyi amaçlamakla kalmayıp, onların kişiliklerini biçimlendirebilmelerini, daha olumlu değerler kazanabilmelerini ve içinde yaşadıkları çevreye uyumlarını kolaylaştırmayı da sağlamaya çalışır. Ayrıca, öyküler yoluyla, toplumun ahlak kuralları, değerleri ve yaşam tarzları, genç kuşaklara aktarılabilir. Eğitmeiler ve psikolojik danışmanlar, kitapların davranışsal ve duygusal sorunların üstesinden gelebilmede etkili bir araç olarak kullanılabileceği konusunda hemfikirdirler. (Bibliyoterapi, s. 20)

Çocuklar büyürken pek çok problemle karşı karşıya kalır. Bir çocuğun akıl sağlığı onun sosyal ve duygusal gelişimiyle doğru orantılıdır. Her çocuk şanslı değil maalesef. Ama her çocuğun kitapla buluşmak gibi bir şansının olması gerekir. Akıl sağlığı tedavisinin bir şekli olan bibliyoterapi yani kitapla tedavi, ani değişimler, zihinsel sorunlar ya da duygusal problemler yaşayan çocuklara kitapları kullanarak yardım etmektedir.

Ayrıca anne-çocuk etkileşimini zenginleştirmek amacıyla oluşturulan müdahale programlarında hikaye kitaplarının ana eğitim araçları olarak kullanıldığı görülmektedir. (Yurtseven ve Kurt, 2013, s.100).

7- Akademik Başarının Gelişmesinde

Çocuğun bilişsel gelişiminde, gözlemlene, karşılaştırma, sınıflandırma, uygulama, eleştirme ve düşünme yeteneğinin gelişmesinde en belirleyici ve etkili iletişim aracı kitaptır. Çocuğun kullandığı iletişim araçları içinde kitabın rolü de belirleyicidir. Çocuk ile kitap kültürü arasındaki ilişkinin düzeyi çocuğun entelektüel düzeyi ile de yakından ilişkilidir. (Şirin, 2007, s.58)

4. Anaokulu kütüphanelerinin gerekliliği

Okul öncesi dönem, bir çocuğun okumaya karşı olan ilgisini kamçulamak üzere en uygun evredir (Yavuzer, 1997, 204). Bu dönem çocuklarına seçtikleri kitabı inceleme olanağının yaratılması, sınıfta bölümler okuyup metnin heyecanlı bir yerinde kesip kitabın devamının çocuğun hayal gücüne bırakılması denemelidir. Çocuğa yarım bırakılan metni tamamlama, seçtiği kitabı arkadaşlarıyla paylaşma gibi imkânlar tanınmalı; çocuk sınıfta okunanlar ve kendi incelediği kitap hakkında sınıfta konuşurulmalıdır (Sınar Çılgın,2006, s. 179).

Okul öncesi dönemde çocuğun tüm gelişim alanlarında desteklenmesi, bu dönemde yapılan eğitimin temel amacıdır. Bu açıdan bakıldığında, okul öncesi eğitimin çocukta; sosyo – duygusal, psiko-motor, bilişsel ve dil gelişim alanını desteklenmesi beklenmektedir. Bu alanların tamamının, ama özellikle bilişsel gelişim alanı ile dil gelişim alanının desteklenmesi için anaokulu kütüphanelerine ihtiyaç vardır. Dilin kullanımını cesaretlendirmek, öğrenmeyi öğrenmede yardımcı olmak, merak uyandırmak ve yetenekleri kullanmak için çocukların kitaplarla iç içe olması, zihinlerinde kütüphane algısının yaratılması gerekmektedir.

Çocuk kitapları okulöncesi dönemden başlayarak dilsel becerilerin edinilmesi sürecinde “zenginleştirilmiş dil çevresi” yaratan önemli değişkenlerdendir. Bu nedenle çocuğun hayatında kitaplar yadsınmaz bir değer taşır. Çocuk kitapları, çocuğun 3 yaşına ulaştığı bir dönemde, onlara ana dilinin işleyişine ilişkin ilk ipuçlarını sunan, dilin ve çizginin anlatım gücünü ve güzelliğini yansıtabilen görsel ve dilsel uyarılar olarak çocuğun yaşamında yer edinmeye başlar. Okul

öncesi dönemde çocuğu iyi bir edebiyat örnekleri ile karşılaştırma onun hayatına renk katar, dünyaya bakış açısını genişletir, kitaplarla olmanın mutluluğunu yaşatır ve ileride iyi bir okuyucu olmasını sağlar. (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2014, s. 5)

Yapılan araştırmalar, hemen her ülkede, yasal okula başlama yaşına geldikleri halde, okulun isteklerini yeterince karşılayamayan çocukların bulunduğunu göstermektedir. Bu bakımdan özellikle okul öncesi dönemde aile ve yakın çevreden aldıkları uyarımların yetersizliği yüzünden mevcut potansiyel nitelikleri yeterince gelişmeyen çocuklar sorunu dikkati çekmektedir (Oktay, 1983, s. 3).

Bir başka araştırmanın sonuçlarına göre ise, insan yaşamının ilk yıllarında kritik dönemler bulunduğunu ifade etmektedir. Bu kritik dönemlerde kazanılmayan temel bilgi ve becerilerin ilerleyen yıllarda öğrenilmesi güçtür. Örneğin çocuğun dil gelişim ve eğitim açısından okul öncesi dönem kritik dönemdir (Özen ve Yanıklar, 2014).

Erken çocukluk da denilen okul öncesi çocuğunun eğitimi ilk olarak ailede başlar. Fakat yapılan araştırma ve çalışmalarda da vurgulandığı üzere aileler bu konuda çocuklarına örnek teşkil etmekten uzaktır. Dolayısıyla, okul öncesi eğitim kurumlarının, çocuğu toplumsal yaşama hazırlamada alışkanlıklarını kazandırmada ve kişiliğini oluşturmada aileyi desteklemesi beklenmektedir. Bu dönemde nitelikli bir eğitim almış olan, ülkenin geleceği olarak nitelendirilen çocukların, kitap ve kütüphane alışkanlığını kazanması, analitik düşünebilmesi ve kendine güvenen bireyler olarak kararlar alıp uygulayabilmesi için belli bir zihin olgunluğuna sahip olması gerekmektedir. Bu olgunluğun edinilmesinde ve geliştirilebilmesinde anaokulu kütüphanelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Örneğin, devlet okullarındaki anasınıflarında 5-6 yaş çocukları için sağlanacak yüksek kalitede eğitim, zengin ve yoksul ailelerden gelen çocuklar arasındaki eğitim uçurumlarını kapatılabilir. Eğitim gibi yetkinliklerin aileler içinde nesilden nesile aktarılması da uzun vadede sağlanacak yararları kalıcı hâle getirebilir (Birleşmiş Milletler...2014). Nitekim birçok araştırma, okumanın yaygın olduğu ve yazılı medya ya da kitaba erişimin kolay olduğu bir çevrede büyüyen çocuğun, okumaya değer verdiğini ve okuma alışkanlığını içselleştirdiğini belirtmektedir.

MEB tarafından hazırlanan ve şu an okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan okulöncesi eğitim programında, programın temel ilkelerinden biri olan “esneklik” kavramının okulöncesi dönem çocukları için çok önemli olduğu görülmektedir. Günlük eğitim akışında çocukların ilgi, dikkat ve merakına göre öğretmenin akışa yeni etkinlikler ekleyebilmesi, programın esnekliği olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda, günlük eğitim akışı uygulanırken, çocukların ilgi ve dikkatlerinin kısa sürede değişmesi sonucu öğretmenin yeni etkinliklerle çocukların merakını gidermesi, “Fırsat Eğitimi” olarak nitelendirilmektedir.

Okulöncesi dönem çocuklarının hızlı öğrenmelerinin, ilgileri ve merakları doğrultusunda, yani fırsat eğitimi ile yapıldığı bilinen bir gerçektir. Çocuğun bütün gelişim alanlarını (sosyal-duygusal, bilişsel, dil vb.) geliştirmek için öğretmen, çocuğun merak ve ilgi duyduğu konuya yönelik yazılı, görsel ya da işitsel bir kaynakla bu merakı ve ilgiyi tatmin etmeye çalışmaktadır. Bu nedenle öğretmenin, birçok konuda bilgi kaynağına hızlı bir şekilde ulaşabilmesi gerekmektedir ki öğretmene bu konuda destek olabilecek tek merkez anaokulu kütüphaneleridir. Ancak bu kaynakların çocuklara sunulabilmesi noktasında, anaokullarında yeterli düzeyde kütüphane bulunmadığı bilinmektedir. Sınıflarda oluşturulmuş kitap köşeleri ile bu ihtiyacın giderilebilmesi mümkün değildir.

Anaokulu kütüphanelerinin yaratacağı okuma ve inceleme ortamı, çocuğun iyi edebiyat örnekleri ile karşılaşmasını sağlayarak onun hayatına renk katacak, dünyaya bakış açısını genişletecek ve ileride iyi bir okuyucu olmasını sağlayacaktır (Çakmak Güleç, 2014, s.5). Okul öncesi eğitim kurumlarına yapılacak olan kütüphaneler, Türk çocuk edebiyatına ve çocukluk çalışmalarına hassasiyet gösterilmesini sağlayacak ve konunun ülkemiz açısından önemine dikkat çekecektir. Anaokulu kütüphaneleri, çocuk yayınlarının sayısının ve niteliğinin artmasına da katkı sağlayacaktır.

5. Sonuç ve öneriler

Erken çocukluk da denilen okul öncesi çocuğunun eğitimi ilk olarak ailede başlar. Fakat yapılan araştırma ve çalışmalarda da vurgulandığı üzere aileler bu konuda çocuklarına örnek teşkil etmekten uzaktır. Dolayısıyla, okul öncesi eğitim kurumlarının, çocuğu toplumsal yaşama hazırlamada alışkanlıklarını kazandırmada ve kişiliğini oluşturmada aileyi desteklemesi beklenmektedir. Bu dönemde nitelikli bir eğitim almış olan, ülkenin geleceği olarak nitelendirilen çocukların, kitap ve kütüphane alışkanlığını kazanması, analitik düşünebilmesi ve kendine güvenen bireyler olarak kararlar alıp uygulayabilmesi için belli bir zihin olgunluğuna sahip olması gerekmektedir. Bu olgunluğun edinilmesinde ve geliştirilebilmesinde anaokulu kütüphanelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Örneğin, devlet okullarındaki anasınıflarında 5-6 yaş çocukları için sağlanacak yüksek kalitede eğitim, farklı ortamlardan gelen çocuklar arasındaki eğitim uçurumlarını kapatabilir. Eğitim gibi yetkinliklerin aileler içinde nesilden nesile aktarılması da uzun vadede sağlanacak yararları kalıcı hâle getirebilir (Birleşmiş Milletler...2014). Nitekim birçok araştırma, okumanın yaygın olduğu ve yazılı medya ya da kitaba erişimin kolay olduğu bir çevrede büyüyen çocuğun, okumaya değer verdiğini ve okuma alışkanlığını içselleştirdiğini belirtmektedir (Kakırman Yıldız, 2015, s. 99).

Okulöncesi dönem çocuklarının hızlı öğrenmelerinin, ilgileri ve merakları doğrultusunda, yani fırsat eğitimi ile yapıldığı bilinen bir gerçektir. Çocuğun bütün gelişim alanlarını (sosyal-duygusal, bilişsel, dil vb.) geliştirmek için öğretmen, çocuğun merak ve ilgi duyduğu konuya yönelik yazılı, görsel ya da işitsel bir kaynakla bu merakı ve ilgiyi tatmin etmeye çalışmaktadır. Bu nedenle öğretmenin, birçok konuda bilgi kaynağına hızlı bir şekilde ulaşabilmesi gerekmektedir ki öğretmene bu konuda destek olabilecek tek merkez anaokulu kütüphaneleridir. Ancak bu kaynakların çocuklara sunulabilmesi noktasında, anaokullarında yeterli düzeyde kütüphane bulunmadığı bilinmektedir. Sınıflarda oluşturulmuş kitap köşeleri ile bu ihtiyacın giderilebilmesi mümkün değildir.

Anaokulu kütüphanelerinin yaratacağı okuma ve inceleme ortamı, çocuğun iyi edebiyat örnekleri ile karşılaşmasını sağlayarak onun hayatına renk katacak, dünya bakış açısını genişletecek ve ileride iyi bir okuyucu olmasını sağlayacaktır (Çakmak Güleç, 2014, s.5). Okul öncesi eğitim kurumlarına yapılacak olan kütüphaneler, Türk çocuk edebiyatına ve çocukluk çalışmalarına hassasiyet gösterilmesini sağlayacak ve konunun ülkemiz açısından önemine dikkat çekecektir. Anaokulu kütüphaneleri, çocuk yayınlarının sayısının ve niteliğinin artmasına da katkı sağlayacaktır.

Okul öncesi dönemde çocuğun tüm gelişim alanlarında desteklenmesi, bu dönemde yapılan eğitimin temel amacıdır. Bu açıdan bakıldığında, okul öncesi eğitimin çocukta; sosyo – duygusal, psiko-motor, bilişsel ve dil gelişim alanını desteklemesi beklenmektedir. Bu alanların tamamının,

ama özellikle bilişsel gelişim alanı ile dil gelişim alanının desteklenmesi için anaokulu kütüphanelerine ihtiyaç vardır. Dilin kullanımını cesaretlendirmek, öğrenmeyi öğrenmede yardımcı olmak, merak uyandırmak ve yetenekleri kullanmak için çocukların kitaplarla iç içe olması, zihinlerinde kütüphane algısının yaratılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Raporu. [Http://Www.Tr.Undp.Org/Content/ Dam/Docs/Publications](http://www.Tr.Undp.Org/Content/Dam/Docs/Publications) (Erişim Tarihi 21 Mart 2015).
- Çakmak Güleç, Havise Ve Hulusi Geçgel (2014). *Çocuk Edebiyatı Okul Öncesinde Edebiyat Ve Kitap. Kriter Yayıncılık, İstanbul.*
- Gönen, Mübaccel (1989). “Anaokuluna Giden 4-5 Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi”, *Eğitim Ve Bilim*, 13 (72): 21-30.
- Gündüz Sağlam, Ayşegül (2007). Anne- Baba Ve Öğretmenlerin Okul Öncesi Çocuk Kitaplarını Değerlendirmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Güvenli, Gülsün Ve Ak Akyol, Feyza (2014). “Zoraki Bir İlişki: Kitap Ve Dergi Okuma Alışkanlıkları”. *23 Nisan Trt Uluslararası Çocuk Ve Medya Kongresi İi*, Ss. 97- 117, Ankara: Trt Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları,.
- Kakirman Yıldız, Asiye (2015). “Türkiye’de Okuma Alışkanlığı Kültürü İçin Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Anaokulu Kütüphanelerinin Gerekliliği”, *Milli Eğitim Dergisi*, 44 (208): 90 – 105.
- Kakirman Yıldız, Asiye (2016). “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığı Kazanmasında Rol Model Olarak Aile”, *Mavi Atlas*, 7: 95- 112.
- Mol, Suzanne Ve Adriane G. Bus (2011) To Read Or Not To Read: A Meta-Analysis Of Print Exposure From Infancy To Early Adult-Hood. [Http://Www.Ncbi.Nlm.nih.Gov/Pubmed](http://www.Ncbi.Nlm.nih.Gov/Pubmed)
- Oktay, Ayla (2002). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon
- Oktay, Ayla Ve Polat Unutkan, Özgür (2005) “Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri”, *Okul Öncesi Eğitim Denetim Rehber Kitabı İçinde*, Ss. 36- 48, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Oktay, Ayla (1983). *Okul Olgunluğu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Okul Öncesi Eğitimi Programı (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Özen Altinkaynak, Şenay Ve Yanıklar, Cengiz (2014) “Anne Ve Babaların Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocuklarının Gelişimine Yönelik Beklentileri”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30: 56 – 72.
- Saçkesen, Serpil (2008). Çocuk Kitapları Seçiminde Anne Babaların Ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sever, Sedat (2013). *Çocuk Edebiyatı Ve Okuma Kültürü*, İzmir: Tudem Yayınları.
- Sinar Çilgin, Alev (2006) “Çocuğa Büyülü Bir Dünyanın Kapılarını Açmak”, *Milli Eğitim Dergisi*, 172: 175-182.
- Sinar Çilgin, Alev (2007). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Morpa Yayınları.
- Şirin, Mustafa Ruhi (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü Okuma Alışkanlığı Ve Medya Sarmalı*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tanju, Ebru Hasibe (2010) “Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığına Genel Bir Bakış”. *Aile Ve Toplum*, Nisan-Mayıs-Haziran, S. 31-41.
- Tuğrul, Belma Ve Yılmaz, Hakan (Haz.) (2013). *Toplum Temelli Erken Çocukluk Hizmetleri Sunumu Kılavuzu*.
- Yavuzer, Haluk (1997) *Ana – Baba ve Çocuk. Remzi Kitabevi, İstanbul.*

Extended Abstract in English

The preschool period is the period in which the rate of brain development and the forming of synaptic links is at its most intense and rapid. The development of the brain builds a strong foundation for the child's cognitive, linguistic, motor, social and emotional development. This is why children, particularly in the first six years of their lives in what is known as the preschool period, grow at an unprecedented rate and rapidly mature in such developmental areas. Thus, this leads the way for a child to realise their own potential and to be a productive member of society. The brain is at its most receptive to environmental influences because it develops rapidly throughout the preschool period. Within this framework, it deeply influences a child's development and learning motivation. This is closely related to how much a child can discover, what they can learn and the pace they can learn at, how supportive the child's environment is and the means available to the child.

Books not only support children's cognitive, emotional, psychomotor development, but they are also essential in language, social and moral development of children. Thanks to books, children have the opportunity to improve their thinking and problem solving skills and to develop their creativity. Furthermore, books help children to be aware of their environment, nature, people, and other living things. In addition to all these, books contribute to personality development of children and to meet the emotional and psychological needs. Although it is known that books are significant in people's life, in our society book reading rate is extremely low. Unless reading culture is created among pre-school children who will shape the future, low rate of book reading problem can't be tackled. Recent researches have showed that book reading rate of parents is also at low levels. Therefore, educational institutions are charged with the responsibility of developing reading habit in children. Accordingly, it is necessary to establish libraries for pre-school children both in private and public schools.

Reading habit is gained during childhood. Children books can make the child love firstly the book then, reading. One of the biggest and the most important characteristics is the fact that it opens the doors to the book world for the children. Stimulated by the context, language and the pictures, children grow up as adults who love reading and become book-friendly. Without noticing, the child gains the aesthetics and meaning abilities such as the colours, shapes, lines and harmony.

When the history of Turkish culture of reading and library use habits, no term has this habit it seems to be the basis of Turkish society. Both state and non- governmental organizations in policy, children will have a say in the future of the country, an approach that embraced the book and library culture, demonstrates that continued lack of infrastructure in this regard. Because of the habit of reading in the family culture is also extremely poor, but the settlement of a book and library concept of pre-school children's minds in pre-school educational institutions seems to be possible with the establishment of the "Preschool Libraries".

A qualified preschool library equips the children with lifelong learning and literacy abilities and helps the children to be effective and active in the society. The children supported to use the library from the early ages will high likely stay as library users in the future years. Researches show that, following appropriate programs can improve the reading habit. In an observation done on this subject, when a group of children made to exchange books with each other, it was observed that the reading habit improves. It is seen that there is a difference between reading a book advised

Kakirman Yıldız, A. (2017). The role of books in pre-school children's development and the necessity of Pre-school libraries. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. 3(3), 792-802.

---

by the teacher and advised given by a friend. During these kinds of interactions between children, it is estimated that certain group dynamics increase the positive attitude towards reading.

The environment created by the preschool libraries will adorn the children's lives, change their point of view towards the world and will help them be a good book reader in the future by making them encounter good literature examples. The libraries that will be established in the preschool institutions will help showing sensitivity towards children's literature and childhood studies. Preschool libraries will contribute to the increase in the children's literature publications and the quality.